

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Інститут людини

Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

(О.Б. Жильцов)
прізвище

_____ 2018 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Інституту людини
Протокол № 8 від «25» квітня 2018 р.
Учений секретар

_____ Т.П. Спіріна

ПРОГРАМА

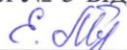
**КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
(СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ)**

напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____ спеціальна психологія _____
(назва спеціалізації)

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Схвалено на засіданні
кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти
Протокол № 5 від 18 квітня 2018 р.
Зав. кафедрою О.В. Мартинчук

2017 – 2018 навчальний рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна підготовка фахівців за напрямом 6.130102 «Соціальна робота» ґрунтується на інтеграції навчальних планів та програм, які спрямовані на забезпечення високої компетентності та ефективності майбутньої професійної діяльності в закладах освіти та реабілітації.

У процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів із спеціалізації (спеціальна психологія) актуальним є співвідношення набуття теоретичних знань із загальних основ розвитку особистості в нормі та при порушеннях, а також формування практичних знань, умінь і навичок у роботі з особами, які мають особливості психофізичного розвитку. Важливим аспектом професійної підготовки соціального робітника з додатковою спеціалізацією (спеціальна психологія) є сформованість професійних та особистісних якостей, а саме: професійного мислення, професійної самосвідомості, професійної компетентності, навичок міжособистісного спілкування, вміння працювати у міждисциплінарній команді фахівців, здатності до креативності та саморозвитку, здатності до самостійного застосування у практичній діяльності набутих знань, умінь та навичок щодо психолого-педагогічного супроводу осіб із особливостями психофізичного розвитку.

Отримання першого (бакалаврського) освітнього рівня за напрямом підготовки «Соціальна робота» з додатковою спеціалізацією (спеціальна психологія) базується на визначенні рівня підготовки випускників із дисциплін циклу додаткової спеціалізації професійно-практичної підготовки відповідного навчального плану.

Чинним навчальним планом передбачена така форма держаної атестації:

Напрямок підготовки, освітній рівень	Форма держаної атестації
6.130102 «Соціальна робота» зі спеціалізацією (спеціальна психологія) Перший (бакалаврський) рівень	Комплексний екзамен зі спеціалізації (спеціальна психологія)

Питання до комплексного екзамену зі спеціалізації відповідають змісту робочих навчальних програм дисциплін, які виносяться на державну атестацію згідно з ухвалою кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти (№ 5 від 18 квітня 2018 р.)

На комплексний екзамен зі спеціалізації виносяться зміст наступних навчальних дисциплін:

- спеціальна педагогіка;
- патопсихологія;
- клінічна психологія;

– основи психопрофілактики.

Випускники напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота» зі спеціалізацією (спеціальна психологія) повинні мати теоретичні знання та практичні навички з дисциплін спеціалізації циклу професійно-практичної підготовки відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня.

ПРОГРАМА

комплексного екзамену зі спеціалізації (спеціальна психологія)

для напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота»,
першого (бакалаврського) освітнього рівня

Спеціальна педагогіка

Поняттєво-категоріальний апарат спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка, корекційна психопедагогіка, ортопедагогіка). Принципи спеціальної педагогіки: принцип раннього педагогічного втручання, принцип педагогічного оптимізму, принцип доступності та відкритості освіти, принцип інтегративного характеру освіти, принцип корекційно-компенсаторної спрямованості навчання. Міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки.

Форми організації спеціального виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству соціальної політики України. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України. Функції спеціальної освіти. Правова основа спеціальної освіти.

Сутність сурдопедагогіки. Роль слуху в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями слуху. Особливості різних видів діяльності дітей з порушеннями слуху. Комунікативно-мовленнєва діяльність та її значення для особистісного розвитку дитини з порушенням слухової функції. Особливості спілкування жестовою мовою. Жестова мова як один з засобів когнітивної діяльності та соціалізації дитини з порушенням слуху.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для глухих дітей і школі для дітей зі зниженим слухом. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями слуху; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями слуху. Етика поведіння осіб, якічують, з тими, хто має глибокі порушення слуху.

Сутність тифлопедагогіки. Роль зору в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями зору. Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для сліпих дітей і школі для дітей зі зниженим зором. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями зору; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Медико-педагогічні вимоги до охорони залишкового зору дітей. Сучасні технічні засоби навчання і соціалізації сліпих. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями зору. Етика поводження зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору.

Сутність ортопедагогіки. Церебральний параліч як основна причина рухових порушень в дитячому віці. Специфіка рухового розвитку при ДЦП. Форми ДЦП. Співвідношення рухового і психічного розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів дітей з різними формами ДЦП. Особливості та корекція мотиваційної, емоційно-вольової і саморегуляторної сфер особистості дитини. Формування характеру дитини з порушеною руховою функцією. Сучасні технічні, ортопедичні та допоміжні засоби розвитку, навчання і соціалізації дітей з церебральними паралічами. Етика поводження здорових людей з особами, які мають середні та тяжкі рухові вади. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Ознаки, види і ступені розумової відсталості. Диференціація розумової відсталості та подібних станів. Завдання та психологічні особливості корекційної роботи з розумово відсталими дітьми. Особливості змісту освіти розумово відсталих дітей. Диференційований та індивідуальний підхід до розумово відсталих дітей в процесі навчання. Професійно-трудова навчання як складова корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми з розумовою відсталістю та підлітками. Корекційно-виховна функція трудової діяльності. Працевлаштування та соціальна адаптація осіб із розумовою відсталістю.

Основні ознаки аутизму. Класифікація розладів аутистичного спектра за ступенем тяжкості. Корекційно-виховна робота з аутичними дітьми: встановлення емоційного контакту, розвиток активного й усвідомленого ставлення до світу, просторово-часова організація середовища, вироблення стереотипів поведінки.

Психокорекційні технології для дітей з аутизмом: поведінкова терапія, ТЕАССН-програма, холдінг-терапія, групова терапія, метод вибору, комунікативна терапія. Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку

Рекомендована література

1. Ермаков В.П. Основы тифлопедагогтики: / В.П. Ермаков, Г.А. Якунин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 240с.
2. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 284 с.
3. Левченко И.Ю. Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / И.Ю. Левченко, О.Г. Приходько. – М. : «Академия», 2001. – 192 с.
4. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва; за заг. ред. С.П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
5. Синьов В.М. Основы дефектології / В. М. Синьов, Г. М. Коберник. – К. : Вища шк., 1994 . – 141 с.
6. Специальная педагогика / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.]; под ред. Н.М. Назаровой. – М. : Академия, 2010. – 400 с.
7. Шульженко Д.І. Аутизм не вирок / Шульженко Д.І. – Львів, 2010. – 224 с.
8. Янн П.А. Воспитание и обучение глухого ребенка : Сурдопедагогика как наука / [пер. с нем. Л.Н. Родченко, Н.М. Назаровой]. – М. : Академия, 2003. – 248 с.

Електронні ресурси

1. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
3. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України № 852 від 15.09.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-08>

Патопсихологія

Предмет патопсихології як галузі психологічної науки. Співвідношення патопсихології з суміжними дисциплінами: нейропсихологією, психіатрією, дефектологією. Значення психології для теорії загальної та медичної психології. Невідповідність поняття «особистість» у психіатрії, психології, соціології та філософії. Завдання патопсихології.

Принципи побудови патопсихологічного дослідження. Методи вивчення медичної документації. Методи клініко-психологічного дослідження (клінічне інтерв'ю, психологічна бесіда, збір психологічного анамнезу, аналіз біографії та інше) як перший етап експериментально-психологічного дослідження.

Особливості організації і проведення патопсихологічного експерименту: формування мети та задачі патопсихологічного дослідження. Критерії та особливості підбору експериментальних методик, проведення патопсихологічного дослідження згідно поставленої мети (оцінка психічних функцій, процесів, станів, особливостей та ін.). Тести, їх використання в патопсихологічному дослідженні. Аналіз отриманих результатів (якісний та статистичний) і формування висновків. Проблема співвідношення теорії та емпіричних даних у патопсихології.

Патологія сприйняття. Клінічна, психологічна феноменологія та психологічні механізми порушень сприйняття. Розлади сприйняття: ілюзії, галюцинації, психосенсорні розлади. Роль перевантаження аналізаторів та недостатності інформації у виникненні порушень сприйняття. Порушення особистісного компоненту сприйняття. Афективні, вербальні ілюзії, парейдолії. Класифікація галюцинацій за органами відчуттів та ступенем складності; істинні та псевдогалюцинації.

Порушення пам'яті та уваги. Психологічні механізми порушення пам'яті. Співвідношення порушень пам'яті та уваги. Безпосередня та опосередкована пам'ять і порушення співвідношень при різних хворобах. Методи дослідження особистісного компоненту пам'яті. Проблема забування намірів. Методи дослідження та шляхи корекції динамічних розладів пам'яті.

Розлади мислення та мовлення. Психологічні механізми та клінічна феноменологія розладів мислення. Психологічні та психоаналітичні теорії розладів мислення. Розлади мислення за темпом: прискорення, уповільнення, затримки, тугорухомість. Розлади мислення за формою: надмірно обстійне, резонерство, розірваність, паралогічне, стереотипії, аутистичне, незв'язане, персеверації. Розлади мислення за змістом: маячні ідеї, надцінні ідеї, нав'язливі ідеї. Форми маячення – несистематизоване (параноїдне) та систематизоване (паранойяльне). Синдроми маячення – параноїчний, парафренний, паранойяльний, синдром Котара. Порушення процесів узагальнення та абстрагування. Порушення цілеспрямованості та динамічності мислення. Порушення мотиваційного компоненту мислення. Опанування навичками виявляти основні симптоми та синдроми розладів мислення за допомогою клініко-психопатологічного методу та із застосуванням патопсихологічного дослідження. Етіопатогенез мовних розладів. Види афазій. Дефекти мовлення. Неологізми в мові, стереотипії. Порушення автоматизму.

Порушення розумової працездатності. Вплив мотиваційної сфери на працездатність. Вплив зниження працездатності на формування особистості. Необхідність врахування змін розумової працездатності на результати патопсихологічних досліджень та корекційної роботи. Дослідження при розумовій відсталості.

Аномалії емоційно-особистісної сфери. Порушення емоційних станів у хворих з розладами особистості (невротичні порушення, психопатії та психози). Порушення ієрархії мотивів. Порушення самооцінки. Слабкість інтелектуальної регуляції мотиваційної сфери. Зниження цілеспрямованості, активності поведінки. Некритичність. Втрата суспільне вироблених нормативів поведінки. Формування патологічних потреб і мотивів. Методи дослідження емоційних порушень.

Порушення свідомості та самосвідомості. Розуміння свідомості у філософії, психіатрії та психології. Психологічна характеристика порушень свідомості: оглушення, онейроїду, делірію, затьмарення, псевдодеменції. Проблема свідомого та несвідомого у психології та патопсихології. Психоаналітичні концепції в розумінні несвідомого.

Порушення самосприйняття. Психосенсорні розлади та порушення схеми тела: мікропсії, макропсії, метаморфопсії, парестезії, сенестопатії, порушення "схеми тіла", дереалізація, деперсоналізація. Значення гностичних почуттів у порушенні самосприйняття. Співвідношення зміненого самосприйняття і маячення. Психологічні теорії маячення. Проблема співвідношення маячення та мислення. Відмінність маячення від хибних суджень.

Патопсихологічні реєстр-синдроми. Патопсихологічні реєстр-синдроми: шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогено-органічний, ендогено-органічний, особистісно-аномальний, психогено-психотичний, психогено-невротичний. Характеристики типових патопсихологічних реєстр-синдромів у хворих з різними формами психічних захворювань: ендогено-органічних (епілепсія, первинні атрофічні процеси в головному мозку) та екзогено-органічних (інфекційні, інтоксикаційні, травматичні психози, їх наслідки та наслідки ЧМТ). Ознаки та критерії оцінки. Аналіз динаміки окремих характеристик та формування синдромів. Взаємозалежність та взаємовплив окремих характеристик та синдромів. Динаміка розвитку та змін індивідуально-психологічних особливостей особистості. Їх діагностична та прогностична значимість. Методи дослідження патопсихологічних реєстр-синдромів.

Патопсихологічна семіотика. Шизофренія. Маніакально депресивний психоз. Епілепсія. Старече слабоумство. Пресенільні деменції. Церебральний

атеросклероз. Наслідки закритої черепно-мозкової травми. Наркоманія. Алкоголізм. Олігофренія. Граничні нервово-психічні розлади.

Теоретичні основи психотерапії. Варіанти класифікації систем, напрямків та методів психотерапії. Ф.Месмер, Шарко. Поняття “тваринного магнетизму”. Сугестивні техніки терапії. Психіка і соматичні розлади. Психологічні основи фізичних розладів. Спроби “духовного” зцілення людини. Директивні методики. Динамічні напрямки. Вербальні та невербальні методи.

Різномірність втручання. Активна участь клієнта в процесі самоцілення. Емоційна співучасність. Психологічна підтримка. Емпатичність. Конгруентність. Щирість. Довіра. Власний досвід. Кваліфікованість.

Рекомендована література

1. Абрамова Г. С. Психология в медицине / Г. С. Абрамова, Ю. А. Юдич. – М.: «Кафедра-М», 2008.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси. — М., 1988.
3. Березин Ф.Б. Методика многостороннего исследования личности / Ф. Б. Березин, М. П. Мирошников, Р. В. Рожанец. – М., 2006. – 186с.
4. Блейхер В.М. Клиника приобретенного слабоумия / В.М.Блейхер. – К.: Здоров'я, 2006. -280с.
5. Блейхер В.М. Практическая патопсихология / В.М.Блейхер, И.В.Крук, С.Н.Боков. – Ростов-на-Дону, 2009. – 448с.
6. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф.Бурлачук, С. М. Морозов. – Санкт-Петербург: Питер, 2000. - 518с.
7. Диагностика психического развития: Пер. с чешск. /Авт. коллектив: Шванцара Й. И др. – Прага: Авиценум, 2008. – 388с.
8. Зейгарник Б.В. Патопсихология / Б. В. Зейгарник – М., 2006. – 288с.
9. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология / В.Д.Менделевич. – М.: Медпресс, 2009. - 558с.

Клінічна психологія

Методи дослідження в медичній психології. Принципи та етапи клінічного опитування пацієнта. Феноменологія клінічних проявів. Феноменологічний принцип обстеження хворого. Первинне інтерв'ю, психологічне консультування. Хронопсихологічне прогнозування у клінічній психології.

Принципи розрізнення психологічних феноменів та психопатологічних симптомів. Діагностичні принципи-альтернативи: хвороба-особистість, нозопатос, реакція-стан-розвиток, психотичне-непсихотичне, екзогенне-психогенне-

ендогенне, дефект-видуження-хроніфікація, адаптація-дезаптація, компенсація-декомпенсація, негативне-позитивне.

Симптоми порушення в сфері сприйняття, межа між нормою й патологією. Симптоми порушення в сфері мислення. Ознаки патології в ділянці емоцій. Порушення волі, ознаки енергетичного зниження. Патологія потягів: питання норми й патології.

Ознаки порушення пам'яті, інтелекту. Клінічні й експериментальні способи визначення глибини ураження психічних функцій. Порушення свідомості. Межа між нормою та патологією. Ознаки психічної дефіцитарності. Питання зворотності-незворотності дефекту.

Темперамент, характер, особистість. Структура особистості. Поняття гармонійної особистості. Розлади особистості: антисоціальний, нарцистичний, дисоціативний, гістрійонний, шизоїдний, параноїдний, шизотиповий, ананкастичний, мазохістичний, депресивний, маніакальний, обсесивний, компульсивний.

Психічне реагування на хворобу й психологія соматичного пацієнта (стать, вік, професія, особливості темпераменту, характеру, особистості). Типи психічного реагування. Місце психічного фактору в соматичній патології. Передумови формування психосоматичних захворювань. Психологічні особливості хворих при різних соматичних захворюваннях, дефектах тіла й органів чуття.

Психологічне (психоаналітичне) значення захворювань органів дихання, серцево-судинних недугів, патології шлунково-кишкового тракту. Особливості та місце психологічної роботи в комплексній терапії таких пацієнтів. Психічне реагування на хворобу й психологія соматичного пацієнта. (Стать, вік, професія, особливості темпераменту, характеру, особистості). Типи психічного реагування. Місце психічного фактору в соматичній патології. Передумови формування психосоматичних захворювань. Психологічні особливості хворих при різних соматичних захворюваннях, дефектах тіла й органів чуття.

Передумови формування психосоматичних захворювань. Психологічне (психоаналітичне) значення захворювань ендокринної системи, гінекологічної сфери, психологічні аспекти акушерської патології. Передумови формування функціональних сексуальних розладів. Психологічна робота з даними групами пацієнтів. Причини та наслідки психосоматичних захворювань. Поняття вторинної вигоди від симптому. Психодинамічні аспекти головного болю, болів у спині, порушення харчової поведінки, психовегетативний синдром, безсоння та інших розладів сну. Можливості психологічної корекції симптоматичних, функціональних та поведінкових порушень у світлі психосоматичного вчення про хвороби.

Співвідношення об'єктивного й суб'єктивного аспектів захворювання. Поняття «внутрішньої картини хвороби». Особливості психічного реагування на патологію в залежності від статі, віку, професії, темпераменту, характеру, особистісних нюансів. Світоглядні й забобонні основи та установки в контексті наявності соматичної патології. Можливості психологічної допомоги та психокорекції.

Рекомендована література

1. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства / Ю. А. Александровский. – М.: Медицина, 2013. – 400 с.
2. Базисное руководство по психотерапии. Хайгл-Эверс. – СПб., 2011.
3. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология / В.М.Блейхер. – Ташкент: Медицина, 2006. – 328 с.
4. Блейхер В.М. Толковый словарь психиатрических терминов / В. М. Блейхер, И. В. Крук [под ред. С.Н.Бокова]. – Воронеж: НПО "Модэк", 2005. – 640 с.
5. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л.Ф.Бурлачук. – К.:Вища школа, 2009. – 176 с.
6. Захаров А. И. Неврозы у детей и подростков / А.И. Захаров. – Л., 2008.
7. Психиатрия, психосоматика, психотерапія / М. Бауэр и др.. – М.: АЛТЕЙА, 2009.

Основи психопрофілактики

Сутність психопрофілактики: предмет, завдання, базові поняття. Міждисциплінарні зв'язки. Сутність психології здоров'я: визначення, мета, завдання. Мета та завдання психогігієни. Розділи психогігієни. Завдання практичної психогігієни. Методи психогігієни та психопрофілактики.

Основні визначення поняття здоров'я. Положення психології здоров'я. Базові уявлення про здорову особистість. Фізичне, психічне та соціальне здоров'я. Психологічні чинники здоров'я. Внутрішня картина здоров'я. Ставлення до здоров'я. Здоров'я в структурі цінностей особистості. Чинники порушення здоров'я. Загальні аспекти психосоматики.

Сутність гармонії особистості. Якості зрілої особистості. Гармонія розвитку особистості. Смысл життя. Узгодженість життєвих процесів особистості. Дисгармонія та її сенс.

Філософсько-психологічний зміст поняття духовності. Структура духовності особистості. Місце свідомості та самосвідомості в духовності. Моральні аспекти духовності. Сутність духовно орієнтованого підходу та його принципи. Вікова періодизація духовного зростання за Е.О. Помиткіним. Детермінанти духовного розвитку особистості: внутрішні, зовнішні.

Сутність та структура суб'єктивного благополуччя. Чинники емоційного дискомфорту. Потреби та суб'єктивне благополуччя. Цілі, прагнення та суб'єктивне благополуччя. Загальна характеристика ситуацій ризику. Стресові та кризові стани особистості. Ситуації випробувань, втрати, реадаптації. Подолання життєвих ситуацій, психопрофілактика в ситуаціях ризику. Характеристика кризових переживань. Основні психологічні підходи до подолання особистісного неблагополуччя. Психологічні технології в подоланні неконструктивних страхів.

Загальна характеристика залежної поведінки особистості. Види залежностей. Психологічна характеристика залежної та співзалежної особистості. Типи співзалежнених жінок. Характеристика залежних та співзалежнених підлітків. Чинники залежної поведінки. Особливості профілактики залежної поведінки.

Поняття суїцидальної та парсуїцидальної поведінки. Аутоагресивна поведінка. Етапи суїцидальної поведінки. Чинники суїцидальної поведінки (біохімічні, психологічні, соціальні). Психологічні передумови суїцидальності дітей та підлітків. Атрибуційні чинники. Сутність профілактики суїцидальної поведінки. Види профілактики суїцидів. Суїцидальна первенція. Суїцидальна комунікація та її виявлення. Суїцидальна інтервенція. Організація й правові принципи надання допомоги суїцидентам.

Сутність та структура саногенного потенціалу особистості. Стійкість особистості. Права особистості. Організація продуктивного життя. Профілактика професійного вигорання.

Рекомендована література

1. Ананьев Б.А. Основы психологи здоровья. Книга 1. Концептуальные основы психологии здоровья / Б.А. Ананьев – СПб : Речь, 2006. – 384 с.
2. Куликов Л. В. Психогигиена личности. Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики : Учебное пособие / Л. В. Куликов— СПб.: Питер, 2004. — 464 с.
3. Маценко Ж.М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. / Ж.М.Маценко – К.: Освіта України, 2010. – 100 с.
4. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості / Е.О. Помиткін. — К.: Наш час, 2005. — 280 с.
5. Психология здоров'я. Учебник для вузов / Под ред. проф. Г. С. Никифорова. – СПб : Питер, 2003. – 607 с.
6. Психология профессионального здоровья. Учебное пособие / Под ред. проф. Г. С. Никифорова. – СПб : Речь, 2006. – 480 с.

7. Аргайл М. Психология счастья - Москва: «Прогресс», 1990 - с.336
[Электронный ресурс <http://psychologylib.ru/books/item/f00/s00/z00000005/>]
8. Максимова Н.Ю. Соціально-психологічний аспект профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді / Н. Ю.Максимова, С.В.Толстухова.– К., 2000.– 200 с.
9. Рибалка В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості / Рибалка Валентин. – К. : Шк. світ, 2009. – 128 с.